

سرشناسه:

یزدان‌پناه، یدالله، ۱۳۴۱ - ۱۳۸۹.

عنوان و نام پدیدآور:

حکمت عرفانی: تحریری از درس‌های عرفان نظری استاد یدالله

یزدان‌پناه/ تالیف علی امینی‌نژاد.

مشخصات نشر:

قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، انتشارات، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری:

۶۸۰ ص.

شابک:

۹۷۸-۹۶۴-۴۱۱-۶۵۲-۰

یادداشت:

کتابنامه: ص. ۶۳۵ - ۶۴۵.

یادداشت:

نمایه.

موضوع:

عرفان

شناسه افزوده:

امینی‌نژاد، علی

شناسه افزوده:

موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره). انتشارات

رده بندی کنگره:

۸ح/۱/۲۸۶ BP

رده بندی دیویی:

۲۹۷/۸۳

شماره کتابشناسی ملی:

۲۴۱۰۸۰۳

www.ketab.ir

حکمت عرفانی

(تحریری از درس های عرفان نظری استاد سید اله نیروان پناه)

تألیف:

علی امینی نژاد

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۹۰

شماره ردیف ۸۷۴
شماره موضوعی عرفان - ۱۴
۱۳۹۰ - ۳۶

■ حکمت عرفانی: تحریری از درس‌های عرفانی استاد یزدان پناه

- مؤلف: علی امینی نژاد
- ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- چاپ: نگارش
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۰
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۱۰۲۰۰ تومان

● دفتر مرکزی: قم، خیابان شهدا، کوی ممتاز، پلاک ۳۸
تلفن و نمابر: ۷۷۴۲۳۲۶-۲۵۱

● شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن: ۲۵۱-۲۱۱۳۶۲۹

فهرست مطالب

۱۹	..... مقدمه معاونت پژوهش
۲۳	..... مقدمه
درس اول، کلیاتی در عرفان نظری (۱)	
۲۷	..... □ گذری بر تطور تاریخی عرفان نظری
۲۹	..... نکته اول: خاستگاه عرفان اسلامی
۳۴	..... نکته دوم: پیدایش نحله تصوف و عرفان
۳۵	..... گذری بر تطور تاریخی عرفان نظری
۳۶	..... ۱. مرحله ریشه‌ها
۳۷	..... ۲. مرحله پیدایش و گسترش
۴۱	..... ویژگی اول: تقارب عرفان با فلسفه
۴۲	..... ویژگی دوم: تقارب عرفان با تشیع
۴۳	..... ۳. مرحله شکل‌گیری علمی، تنظیم و تدوین
۴۴	..... صدرالدین محمد بن اسحاق قونوی (م ۶۷۳)
۴۵	..... تألیفات قونوی
۴۶	..... مؤیدالدین جندی (م ۶۹۱)
۴۶	..... سعیدالدین فرغانی (م ۷۰۰)
۴۷	..... فخرالدین عراقی (م ۶۸۸)

درس پنجم: فصل اول: خداشناسی عرفانی (۱)

- وحدت شخصیه وجود از دیدگاه عرفا..... ۱۳۳
- طرح اجمالی از وحدت شخصیه وجود..... ۱۳۷
- برداشت‌های غلط از این طرح..... ۱۳۷
- الف) حلول و اتحاد..... ۱۳۸
- ب) همه‌خدایی..... ۱۳۸
- ج) پوچ بودن غیر خدا..... ۱۳۸
- وحدت و کثرت وجود از نگاه مشائی و صدرایی و عرفانی..... ۱۳۹
- مضادیق بالذات و بالعرض موجود..... ۱۴۶
- چکیده..... ۱۴۹
- پرسش‌ها..... ۱۵۰

درس ششم: فصل اول: خداشناسی عرفانی (۲)

- چگونگی تحقق کثرات بر اساس وحدت شخصیه وجود..... ۱۵۱
- انحای تحقق و وجود یا اقسام حیثیات..... ۱۵۴
- اقسام حیثیت تقییدیه..... ۱۵۷
- الف) حیثیت تقییدیه نفادیه..... ۱۵۷
- ب) حیثیت تقییدیه اندماجیه..... ۱۵۹
- ج) حیثیت تقییدیه شأنیه..... ۱۶۳
- تحقق حقیقی و تحقق مجازی و خیالی..... ۱۶۹
- تحلیل صدرایی از نظام واقعیت..... ۱۷۲
- تحلیل عرفانی از نظام واقعیت..... ۱۷۳
- چکیده..... ۱۷۶
- پرسش‌ها..... ۱۷۸

درس هفتم: فصل اول: خداشناسی عرفانی (۳)

۱۷۹	□ کاربردهای تمثیلی در تبیین وحدت شخصیه وجود
۱۸۲	تمثیل اول: دریا و موج دریا
۱۸۵	تمثیل دوم: آینه و صورت در آینه
۱۸۹	تمثیل سوم: نور و شیشه‌ها
۱۹۱	تمثیل چهارم: یک و اعداد
۱۹۴	تمثیل پنجم: الف و حروف
۱۹۵	تمثیل ششم: سایه و شخص
۱۹۶	تمثیل هفتم: «صورت و معنا» یا «پوست و مغز» یا «جسم و جان»
۲۰۰	□ چکیده
۲۰۱	□ پرسش‌ها

درس هشتم و نهم: فصل اول: خداشناسی عرفانی (۴) و (۵)

۲۰۳	□ براهین اثبات وحدت شخصیه وجود
۲۰۷	برهان اول: برهان وجود ربطی و فقری
۲۱۲	برهان دوم: برهان صرف‌الوجود
۲۱۵	برهان سوم: برهان بی‌نهایت
۲۱۹	برهان چهارم: برهان نقلی
۲۳۶	برهان پنجم: برهان تواتر
۲۴۸	چکیده
۲۴۹	پرسش‌ها

درس دهم: فصل اول: خداشناسی عرفانی (۶)

۲۵۱	□ ویژگی‌ها و لوازم وحدت شخصیه وجود
۲۵۳	ویژگی‌های خداشناسی عرفانی یا لوازم وحدت شخصیه
۲۵۳	۱. اطلاق مقسمی حق تعالی

۳۵۹	.....	اقسام تعینات
۳۶۱	.....	حقیقت تعین اول
۳۶۳	.....	وحدت حقیقه در تعین اول
۳۷۱	.....	تفاوت وحدت حقیقه در مقام ذات و در تعین اول
۳۷۳	.....	تفاوت علم ذات به ذات در مقام ذات و در تعین اول
۳۷۴	.....	کثرات اندماچی در تعین اول
۳۷۸	.....	□ چکیده
۳۷۹	.....	□ پرسش‌ها

درس یازدهم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۵)

۳۸۱	.....	□ تعین اول (۲)
۳۸۳	.....	رابطه نفس رحمانی با تعین اول
۳۸۴	.....	اقربیت و جامعیت تعین اول
۳۸۷	.....	امکان دستیابی به مقام تعین اول
۳۸۹	.....	اسامی تعین اول
۳۸۹	.....	۱. تعین اول
۳۹۰	.....	۲. تجلی اول
۳۹۱	.....	۳. هویت مطلقه
۳۹۱	.....	۴. وحدت ذاتیه
۳۹۲	.....	۵. احدیت
۳۹۲	.....	۶. مقام جمع یا جمع‌الجمع
۳۹۲	.....	۷. حقیقه الحقائق
۳۹۳	.....	۸. برزخ اکبر، برزخ اولی، برزخ البرازخ
۳۹۳	.....	۹. طامه کبرا
۳۹۴	.....	۱۰. قابل اول

۳۹۴.....	۱۱. غیب اول یا غیب مغیب.....
۳۹۴.....	کمال ذاتی و کمال اسمایی.....
۴۰۲.....	☐ چکیده.....
۴۰۳.....	☐ پرسش‌ها.....

درس شانزدهم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۶)

۴۰۵.....	☐ تعیین ثانی (۱).....
۴۰۷.....	حقیقت تعیین ثانی.....
۴۰۹.....	کثرت و امتیاز نسبی در تعیین ثانی.....
۴۱۲.....	وحدت علم در عین کثرت معلومات.....
۴۱۳.....	وساطت علم الهی در تحقق کثرات.....
۴۱۹.....	اسامی تعیین ثانی.....
۴۲۰.....	☐ چکیده.....
۴۲۱.....	☐ پرسش‌ها.....

درس هفدهم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۷)

۴۲۳.....	☐ تعیین ثانی (۲).....
۴۲۵.....	اسمای الهیه.....
۴۲۶.....	رابطه اسم با صفت.....
۴۲۸.....	تقسیمات اسما.....
۴۲۸.....	۱. اسمای ثبوتی و اسمای سلبی.....
۴۳۰.....	۲. اسمای جمالی و اسمای جلالی.....
۴۳۲.....	۳. اسمای ذات، اسمای صفات، اسمای افعال.....
۴۳۵.....	۴. اسمای متقابل و اسمای غیرمتقابل.....
۴۳۶.....	چینش نظام اسمایی در تعیین ثانی.....
۴۳۷.....	اسم جامع الله.....

- ۴۳۹ ..... الله ذاتی و الله وصفی
- ۴۴۰ ..... اسمای کلی چهار گانه
- ۴۴۱ ..... اسمای کلی هفت گانه
- ۴۴۳ ..... نکاح اسمایی
- ۴۴۵ ..... چکیده ☐
- ۴۴۶ ..... پرسش‌ها ☐

درس هجدهم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۸)

- ۴۴۷ ..... تعیین ثانی (۳) ☐
- ۴۴۹ ..... اعیان ثابته در تعیین ثانی
- ۴۵۲ ..... وجود علمی اعیان ثابته
- ۴۵۵ ..... عدم تحقق اعیان ثابته در خارج از موقع
- ۴۵۷ ..... لامجموعیت اعیان ثابته
- ۴۶۰ ..... جهت وجوب و جهت امکان در تعیین ثانی
- ۴۶۰ ..... اعیان ثابته ممکنه و ممتنع
- ۴۶۳ ..... چکیده ☐
- ۴۶۴ ..... پرسش ☐

درس نوزدهم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۹)

- ۴۶۵ ..... تعیین ثانی (۴) ☐
- ۴۶۷ ..... ذات‌گرایی در سامانه عرفانی اعیان ثابته
- ۴۶۸ ..... اقتضائات اعیان ثابته
- ۴۶۹ ..... احکام اقتضائات اعیان ثابته
- ۴۷۱ ..... تبعیت علم از معلوم و حکومت محکوم‌علیه بر حاکم
- ۴۷۴ ..... قدر و سرالقدر
- ۴۷۵ ..... دیدگاه عرفا درباره جبر و اختیار

۴۸۶.....	حتمیت در مشیت الهی.....
۴۸۸.....	□ چکیده.....
۴۸۹.....	□ پرسش‌ها.....

درس بیستم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۱۰)

۴۹۱.....	□ تعیین‌های خلقی.....
۴۹۳.....	نفس الامر تعیین‌های خلقی.....
۴۹۴.....	وساطت اعیان ثابتۀ برای تحقق تعیین‌های خلقی.....
۴۹۶.....	فیض اقدس و فیض مقدس.....
۴۹۸.....	تعیین‌های خلقی.....
۴۹۹.....	۱. عالم عقل.....
۵۰۳.....	۲. عالم مثال.....
۵۰۹.....	۳. عالم ماده.....
۵۱۰.....	جمع‌بندی مبحث تعینات.....
۵۱۲.....	□ چکیده.....
۵۱۴.....	□ پرسش‌ها.....

درس بیست‌ویکم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۱۱)

۵۱۵.....	□ تجدد امثال.....
۵۱۷.....	خلقت در قالب تجدد امثال.....
۵۱۹.....	تعریف‌های تمثیلی «تجدد امثال».....
۵۱۹.....	۱. تمثیل شعله آتش.....
۵۲۲.....	۲. تمثیل مواد غذایی.....
۵۲۳.....	۳. تمثیل جوی آب.....
۵۲۴.....	دامنه جریان تجدد امثال.....
۵۲۶.....	ثابت ناآرام.....

۵۲۸	فقر دائم عالم
۵۳۰	غفلت عمومی از تجدد امثال
۵۳۲	واژه‌های به کار رفته در تجدد امثال
۵۳۲	۱. تجدد امثال
۵۳۲	۲. خلق امثال
۵۳۳	۳. خلق جدید
۵۳۴	۴. تجدید الخلق
۵۳۴	۵. تجدید عالم
۵۳۴	۶. تبدل عالم
۵۳۶	☐ چکیده
۵۳۷	☐ پرسش‌ها

درس بیست و دوم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۱۲)

۵۳۹	☐ قوس نزول و صعود
۵۴۱	قوس نزول
۵۴۲	پایان قوس نزول
۵۴۳	مراتب استیداعیه و استقراریه
۵۴۴	قوس صعود
۵۴۴	پایان قوس صعود
۵۴۸	واژه «کون» در عرفان
۵۴۹	جلا و استجلا
۵۵۱	انواع معراج
۵۵۳	☐ چکیده
۵۵۴	☐ پرسش‌ها

درس بیست و سوم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۱۳)

۵۵۵	صراط مستقیم
۵۵۷	صراط مستقیم
۵۶۳	قرب حق و خلق
۵۶۶	وجه خاص و وجه عام
۵۶۶	۱. وجه عام
۵۶۶	۲. وجه خاص
۵۶۸	چکیده
۵۶۹	پرسش‌ها

درس بیست و چهارم: فصل دوم: هستی‌شناسی عرفانی (۱۴)

۵۷۱	معاد
۵۷۴	انسلاخ معنوی در معاد
۵۷۵	تناسخ و معاد جسمانی
۵۷۸	انواع قیامت
۵۸۰	۱. قیامت لحظه به لحظه
۵۸۲	۲. قیامت صغرای آفاقی
۵۸۲	۳. قیامت صغرای انفسی
۵۸۳	۴. قیامت کبرای شرعی
۵۸۵	۵. قیامت کبرای انفسی
۵۸۸	چکیده
۵۸۹	پرسش‌ها

درس بیست و پنجم: فصل سوم: انسان‌شناسی عرفانی (۱)

۵۹۱	خلافت انسان کامل
۵۹۳	انسان‌شناسی عرفانی (انسان کامل)

۵۹۳	..... جایگاه انسان در هستی‌شناسی عرفانی
۵۹۴	..... جامعیت انسان
۵۹۸	..... نوع انسان و انسان کامل
۶۰۲	..... خلافت انسان کامل
۶۰۷	..... ربوبیت و تدبیر تبعی
۶۰۸	..... چکیده
۶۰۹	..... پرسش‌ها
درس بیست‌وششم: فصل سوم: انسان‌شناسی عرفانی (۲)	
۶۱۱	..... شئون انسان کامل
۶۱۳	..... انسان کامل؛ واسطه فیض الهی
۶۱۶	..... سریان انسان کامل در موجودات
۶۱۸	..... ولایت، نبوت، رسالت
۶۲۲	..... برتری ولایت بر نبوت
۶۲۳	..... ختم نبوت و ختم ولایت
۶۳۰	..... چکیده
۶۳۱	..... پرسش‌ها
۶۳۳	..... منابع و مآخذ
۶۴۳	..... نمایه‌ها

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان، نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم ﷺ و جانشینان برحق و گرامی او ﷺ، برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت

حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت دشوارتر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌کوشند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی بازابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرز و بوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار نشسته و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان ردیای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از میانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش در پیش است. از این روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازماندهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^ع در پرتو تأییدات رهبر کبر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «مد ظله العالی» از آغاز تأسیس بر اساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی «دامت برکاته» به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر

برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو عرفان نظری که با تلاش پژوهشگر ارجمند جناب حجت‌الاسلام آقای علی امینی‌نژاد تألیف شده است. هدف اصلی نویسنده تهیه متنی درسی برای ارائه در مرکز آموزش نیمه‌حضورى مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^ع به منظور آشنایی فراگیران با مباحث عرفان نظری است. معاونت پژوهش از مؤلف محترم و جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای سیدیدالله یزدان‌پناه که با مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای آن افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^ع